

Heilige Nicolazen onder de loep

Sint werd kindervriend

Over de oorsprong van Sinterklaas zitten historici een beetje met de handen in het haar. Misschien hebben er ooit twee Nicolazen geleefd: de ene was bisschop van Myra (nu Demre) in Turkije, de andere abt van Sion en later bisschop van Pinara in Lycië. Met stukjes en beetjes zouden hun levensbeschrijvingen tot één heel belangrijke heilige zijn samengevoegd...

Die hypothese is evenwel verre van zeker. Alleen van de bisschop te Myra mogen we aannemen dat hij echt heeft bestaan, ook al zijn er over hem evengoed nauwelijks harde feiten bekend. Legendes, daarentegen, zijn er genoeg. Ooit zou Sinterklaas als bisschop een ketterse collega een rake mep hebben verkocht. Dat betaamde niet voor een bisschop; dus werd hij afgezet en vloog in de cel. Maar omdat hij een heel vrome man was, plaatsen Jezus en Maria hem hoogstpersoonlijk – getooid in bisschopskleren – weer in zijn ambtswoning. Dat legt meteen uit waarom, volgens het volksgeloof, Sinterklaas het talent heeft om in afgesloten huizen binnen te dringen. Onmiskenbaar bezat Nicolaas een rechtstreekse ‘telefoonlijn’ met God. Zoals de Griekse god Poseidon redde hij zeelui bij

Als bisschop zou Sinterklaas ooit een ketterse collega een rake mep hebben verkocht. Dat betaamde niet voor een bisschop. De Sint werd afgezet en vloog in de cel

noodweer, verscheen hij in een droom aan keizer **Constantijn de Grote** en zorgde hij ervoor dat die niet per ongeluk drie onschuldige mannen veroordeelde. Maar vooral trad hij meermaals op als de redder van kinderen in nood. Hij vond ze terug als ze vermist waren, viste ze op uit de dood en één keer redde hij een peuter die bijna levend was gekookt. Zijn moeder had het wurm in bad gestopt maar was vergeten het vuur onder de ketel uit te draaien; ze had haast om naar de stad te gaan waar uitgerekend Nicolaas tot bisschop zou worden gewijd.

Kinderen baas!

Aanvankelijk werd onze Sint alleen in het Oost-Romeinse Rijk vereerd, maar onder meer door de kruistochten veranderde dat. In 1087 werd zijn gebeente van Myra naar de havenstad Bari in Zuid-Italië versleept. In 1222 besliste het Concilie van Oxford om zijn naamdag – 6 december – voortaan tot een van de topfeestdagen te rekenen.

Zijn reputatie als vriend van de kleintjes, en de voor ouders prettige eigenschap dat hij een ‘opvoedkundige’ rol had als bestraffer van ondeugende kinderen, zal daaraan niet vreemd geweest zijn. Reeds tijdens de Middeleeuwen groeide 6 december uit tot een scholierenfeest en na een poos kwam daar nog een verkleedpartij – een maskerade – voor pubers bij. De meest bizarre dingen werden eraan gekoppeld. Zo bestond er tijdens de Middeleeuwen het gebruik om met Onnozele Kinderen, 28 december, een

koorknaap of scholier tot ‘bisschop’ te kiezen. Heel even mocht die de baas over de kerk of de school spelen, terwijl de ware bisschop of

het schoolhoofd die dag het beste hun biezen pakt. Tijdens de 13de eeuw werd dit gebruik naar 6 december verplaatst, zodat het nog maar eens de luister van het feest van Sint-Nicolaas vergrootte.

Zwarte Piet begon zijn loopbaan als Moorse havenarbeider

Wodan of goedheiligman?

Ook uit de 13de eeuw stamt het geloof dat Sinterklaas de avond voor zijn feestdag alle kinderen bezoekt en ze ofwel met een cadeautje ofwel met de roe gedenkt. De gebroeders **Grimm** dachten hardop dat op die manier Nicolaas een verchristelijkte opvolger van de Germaanse oppergod Wodan was. Die zou ook regelmatig goede mensen hebben beloofd. Dat idee klonk dermate aantrekkelijk dat het tot in onze tijd bij herhaling wordt verteld en geschreven. Het probleem is echter dat geen enkele historische bron deze stelling ondersteunt. Daarentegen tonen hopen documenten aan hoe tijdens de Middeleeuwen het feest naar West-Europa is overgewaaid en geleidelijk vorm kreeg, zonder de 'tussenkomst' van een figuur als Wodan.

Het populaire verhaal dat de goedheiligman uit Spanje (en dus niet uit Turkije) komt, dateert waarschijnlijk van enkele eeuwen later. Het heeft allicht met de oude handelsroutes te maken: vroeger kwamen alle oosterse lekkernijen via Spanje naar Europa. Daar werden ze verscheept door Moorse havenarbeiders, waaronder Zwarte Piet.

Na Sanctus. Meer dan 500 heiligen herkennen en Sancti. Nog meer heiligen herkennen schreven Jo Claes, Alfons Claes en Kathy Vincke nu *Geneesheiligen in de Lage Landen* (€ 29,50). U kunt het boek bestellen via de bon op pagina 48.

Klaas kreeg concurrentie

Sinterklaas komt niet overal. In Friesland zijn er plekken waar Sint-Pieter met gulle handengeschenken rondstrooit. In delen van Oost- en West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant zorgt Sint-Maarten daarvoor.

Die heilige **Martinus** werd in 316 of 317 in Sabaria, Hongarije, geboren. Net als zijn vader was hij een Romeinse soldaat. Zijn oversten stuurden hem naar Gallië. De legende vertelt dat hij op een dag in Amiens een bedelaar ontmoette. Die stierf haast van

de kou. Uit medelijden schonk Martinus hem de helft van zijn mantel.

Daarna verliet Martinus het leger en bekeerde hij zich tot het christendom. Eerst leefde hij als duiveluitdrijver en kluizenaar in Poitiers, tot hij in 371 – zeer tegen zijn zin, zo vertelt zijn vita – tot bisschop van Tours werd gekozen. Maar ook toen bleef hij het eenvoudige leven van een monnik leiden, dit keer zeer tegen de zin van zijn collega-bisschoppen. Vanuit zijn klooster in Armoutier trok hij door Gallië. Overal predikte hij het nieuwe geloof dat het christendom toen nog was, en verrichtte hij wonderen.

Al kort na zijn dood werd hij alom vereerd. Eerst werd hij afgebeeld als een heilige, die aan de armen geld en voedsel uitdeelde. Later werden de behoeftigen vervangen door kinderen, die van hem cadeautjes ontvingen. Zo kreeg hij geleidelijk dezelfde functie als Sinterklaas. Sint-Maarten kan bovendien bijkomende troeven voorleggen: hij helpt tegen bedplassen en bij uitbreiding tegen incontinentie bij volwassenen en hij komt tussen in geval van koorts en onvruchtbaarheid.

